

BETÆNKNING

afgivet af

Lovudvalget

vedrørende

EM 2019/149: Forslag til Inatsisartutbeslutning om, at Grønlands Selvstyre tilslutter sig udkast til Anordning om ikrafttræden for Grønland af lov om Politiets Efterretningstjeneste (PET)

Afgivet til forslagens 2. behandling

Lovudvalget har under behandlingen bestået af:

Inatsisartutmedlem Sofia Geisler, Inuit Ataqatigiit, fg. formand

Inatsisartutmedlem Aleqa Hammond, Nunatta Qitornai

Inatsisartutmedlem Anna Wangenheim, Demokraterne

Inatsisartutmedlem Jens Danielsen, Siumut, udvalgssuppleant

Inatsisartutmedlem Aqqa Samuelson, Inuit Ataqatigiit, udvalgssuppleant

1. Om forslaget

PET-loven¹ indeholder fire hovedelementer:

1. En lovregulering af PET's opgaver.
2. En lovregulering af PET's indsamling, indhentning, videregivelse og sletning af oplysninger.
3. Oprettelse af et uafhængigt tilsyn med efterretningstjenesterne.
4. Mulighed for adgang til indsigt i oplysninger hos PET.

¹ Lov nr. 604 af 12. juni 2013 om Politiets Efterretningstjeneste (PET), med senere ændringer

AD 1.

PET's opgaver er nærmere defineret i lovens § 1.

Overordnet kan PET's opgave siges at være at forebygge, efterforske og modvirke forbrydelser mod statens sikkerhed (herunder terrorisme og spionage).

PET-loven indeholdt oprindeligt også en bestemmelse, hvorefter PET endvidere havde til opgave at forebygge, efterforske og modvirke andre alvorlige forbrydelser, der truer den nationale eller internationale samfundsorden (den alvorligste organiserede kriminalitet). Denne bestemmelse blev imidlertid ophævet i 2016,² hvorefter opgaven blev overført til Rigspolitiet.

PET-loven giver fortsat PET til opgave at bistå det øvrige politi.³ PET bistår blandt andet politiet ved at videregive oplysninger om mulig anden kriminalitet, som PET bliver opmærksom på i forbindelse med PET's forebyggelses- og efterforskningsopgaver. PET yder også politikredsene bistand til særlige politiaktioner, herunder gidseltagninger og særligt farlige anholdelser. Endvidere yder PET bistand til med agentoperationer, særlige overvågningsopgaver og brug af aflytningsudstyr m.v.

Naalakkersuisut oplyser i beslutningsforslaget, at den foreslåede lovregulering af PET's opgaver i altovervejende grad svarer til de opgaver, som PET allerede varetager i Grønland i dag.

AD 2.PET's indsamling og indhentning af oplysninger

PET kan i henhold til PET-lovens § 3 indsamle og indhente oplysninger, der kan have betydning for tjenestens virksomhed.

Bestemmelsen giver således mulighed for, at PET kan indhente oplysninger, selv om det er forbundet med usikkerhed, om de personer, der undersøges, faktisk har til hensigt at begå en lovovertrædelse. Dette skal ses i sammenhæng med, at PET i vidt omfang arbejder forebyggende.

² Ved lov nr. 1727 af 27. december 2016

³ Jf. lovens § 1, stk. 1, nr. 4

Bestemmelsen afskærer således kun PET fra at indsamle og indhente oplysninger, som på forhånd må anses at være uden betydning for PET's opgavevaretagelse.

PET's tilvejebringelse af oplysninger kan f.eks. ske ved:

- Brug af åbne kilder (Medier, offentligt tilgængeligt materiale)
- Telefonaflytning
- Rumaflytning
- Ransagning af bolig m.v.
- Brevåbning
- Overvågning af elektronisk kommunikation
- Brug af meddelere
- Brug af civile agenter
- Observation

Andre forvaltningsmyndigheders pligt til at videregive oplysninger til PET

PET-lovens § 4 forpligter andre forvaltningsmyndigheder til at videre oplysninger til PET, hvis PET vurderer, at oplysningerne må antages at have betydning for PET's opgaver vedr. forebyggelse og efterforskning af overtrædelse af bestemmelser i kriminallovens kapitel 7 (Forbrydelser mod rigets selvstændighed og sikkerhed) og kapitel 8 (Forbrydelser mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder, terrorisme m.v.).

Forpligtelsen kan næppe antages at omfatte selvstyrets egne myndigheder, idet der ikke i bestemmelsen anvendes formuleringen "andre forvaltningsmyndigheder her i riget" (i modsætning til i § 10, stk. 2 og 3).

Lovlig politisk virksomhed

PET-lovens § 11, stk. 1, bestemmer, at lovlig politisk virksomhed, der udøves af en her i landet hjemmehørende person, ikke i sig selv kan begrunde, at PET behandler oplysninger om den pågældende.

Forbuddet har til formål at beskytte den frie politiske meningsdannelse, som er en nødvendig forudsætning for et demokrati.

"Politisk virksomhed" omfatter ikke kun medlemskab af politiske partier, men omfatter enhver politisk aktivitet, herunder f.eks. deltagelse i politiske demonstrationer, og (politisk) deltagelse i diskussionsfora og sociale netværk.

PET's videregivelse af oplysninger

I PET-lovens § 10 er fastsat regler for under hvilke betingelser PET kan videregive oplysninger. Der gælder særligt lempelige regler for videregivelse til Forsvarets Efterretningstjeneste.

For videregivelse af personoplysninger til andre forvaltningsmyndigheder, til private, til udenlandske myndigheder og til internationale organisationer gælder samme krav, som er fastsat for PET's egen behandling af oplysning.

Hertil kommer særlige krav til videregivelse af oplysninger om racemæssig eller etnisk baggrund, politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning, fagforeningsmæssige tilhørsforhold, helbredsmæssige eller seksuelle forhold, samt oplysninger om væsentlige sociale problemer og andre rent private forhold, svarende til de krav som gælder efter persondataloven.

For videregivelse af personoplysninger til andre end Forsvarets Efterretningstjeneste gælder yderligere den betingelse, at videregivelsen efter en konkret vurdering må anses for forsvarlig. Denne betingelse skal ses i lyset af de alvorlige konsekvenser, som en videregivelse af oplysninger kan indebære for den, som oplysningerne omhandler.

Det fremgår af den betænkning, som PET-loven bygger på⁴, at Udvalget vedr. Politiets og Forsvarets Efterretningstjenester har overvejet de særlige problemer, som vil være forbundet med videregivelse af oplysninger til efterretningstjenester i andre stater med afhøringsmetoder eller straffereformer, som strider mod danske normer. Herom anfører udvalget:

”Det er et vilkår for enhver efterretningstjeneste, at den ikke alene modtager oplysninger, men også videregiver oplysninger til andre efterretningstjenester. Der gælder på dette område et ”noget-for-noget-princip”. Det er ubestrideligt, at videregivelse af oplysninger til andre efterretningstjenester vil kunne få uoverskuelige konsekvenser for enkeltpersoner. Denne risiko bør imidlertid efter udvalgets opfattelse ikke føre til, at der indføres et generelt forbud mod, at PET videregiver oplysninger til stater med afhøringsmetoder eller straffereformer, der strider mod danske normer. Et sådant forbud ville svække det internationale samarbejde og være ødelæggende for PETs muligheder for at modtage nødvendige og afgørende oplysninger til brug for tjenestens beskyttelse af bl.a. den danske befolkning og vitale danske samfundsinteresser. Efter udvalgets opfattelse bør det derimod sikres, at videregivelse af oplysninger til fremmede efterretningstjenester kun sker, hvis nogle nærmere angivne betingelser for videregivelse er opfyldt, herunder navnlig at videregivelsen efter et konkret skøn må anses for forsvarlig” [...]

Sletning af oplysninger

⁴ Betænkning nr. 1529/2012 om PET og FE

De oplysninger om fysiske eller juridiske personer, som PET tilvejebringer, som led i en undersøgelse / efterforskning, skal slettes, når der ikke i forbindelse med undersøgelsen / efterforskningen er tilvejebragt nye oplysninger de seneste 15 år. Sletning kan dog undlades hvis væsentlige hensyn til varetagelsen af PET's opgaver gør det nødvendigt.

PET-tilsynet har vurderet, at PET-loven (i sin oprindelige form) yderligere forpligtede PET til løbende at foretage kontroller, med henblik på sletning af oplysninger, som ikke længere er nødvendige for varetagelsen af PET's opgaver. PET-tilsynet har vurderet, at PET var forpligtet til at slette sådanne ikke-længere-nødvendige oplysninger, også selv om disse oplysninger indgår i dokumenter, som omfatter andre, fortsat-nødvendige oplysninger. PET-tilsynet har kritiseret PET for at have tilsidesat disse forpligtelser.

På denne baggrund blev PET-loven i 2016 ændret⁵.

PET er herefter ikke længere forpligtet til løbende at foretage kontroller, med henblik på sletning af oplysninger, som ikke længere er nødvendige for varetagelsen af PET's opgaver.

Hvis PET bliver opmærksom på, at en sag eller et dokument ikke længere er af betydning for varetagelsen af PET's opgaver i forhold til forebyggelse og efterforskning af forbrydelser mod statens sikkerhed (eller er nødvendig for varetagelsen af PET's øvrige opgaver) har PET dog pligt til at slette den pågældende sag eller det pågældende dokument.

PET er ikke længere forpligtet til at slette ikke-længere-nødvendige oplysninger, hvis disse oplysninger indgår i dokumenter, som omfatter andre, fortsat-nødvendige oplysninger.

AD 3.

Loven etablerer et tilsynsorgan (PET-tilsynet), som fører kontrol med, at PET overholder PET-lovens regler om:

- Tilvejebringelse af oplysninger
- Behandling og sletning af oplysninger
- Videregivelse af oplysninger
- Beskyttelse af lovlig politisk virksomhed

PET-tilsynet kan afkræve PET enhver oplysning og alt materiale, som er af betydning for PET-tilsynets virksomhed, og kan desuden afkræve PET skriftlige udtalelser om faktiske og retlige forhold.

⁵ Ved lov nr. 1727 af 27. december 2016

PET-tilsynet er uafhængigt.

Tilsynets 5 medlemmer udpeges af justitsministeren efter forhandling med forsvarsministeren. Formanden skal være landsdommer og udpeges efter indstilling fra præsidenterne for Østre og Vestre Landsret. De 4 øvrige medlemmer udpeges efter drøftelse med Folketingets kontroludvalg (Udvalget for forsvarets og politiets efterretningstjenester)

Der har været rejst kritik af, at det er de samme ministre, som er ansvarlige for PET's (og Forsvarets Efterretningstjeneste: FE), som udpeger medlemmerne af PET-tilsynet. Det har i den forbindelse været påpeget, at Tilsynets uafhængighed og demokratiske legitimitet ville styrkes, hvis det blev overladt Folketinget at udpege Tilsynets medlemmer.⁶

Det har ligeledes været rejst kritik af, at PET-tilsynet kun har kompetence til at føre kontrol med PET's overholdelse af PET-lovens regler om behandling af oplysninger. PET-tilsynets kompetence omfatter således ikke kontrol med lovligheden af PET's undersøgelses- og efterforskningsaktiviteter, herunder f.eks. aflytninger og brug af agenter. I Norge og Sverige har tilsynet med efterretningstjenesterne betydeligt videre kontrolbeføjelser.⁷

AD 4.

Loven indfører en såkaldt indirekte indsigt i personoplysninger. Det betyder, at den enkelte borger m.v. ikke selv har ret til indsigt i de oplysninger, som PET behandler om vedkommende, og heller ikke ret til indsigt i, hvorvidt PET overhovedet behandler oplysninger om vedkommende. Borgeren kan imidlertid anmode PET-tilsynet om at undersøge, om PET på et uberettiget grundlag behandler oplysninger om borgeren.

2. Lovudvalgets overvejelser og indstilling

Lovudvalget er opmærksom på den kritik, som har været rejst af PET-lovens rammer for kontrol med efterretningstjenestens virksomhed.

Lovudvalget er imidlertid også opmærksom på, at der er igangsat en evaluering af PET-loven. Denne skulle have ligget færdig 1. januar 2019, men foreligger endnu ikke.

⁶ Statusrapport: Tilsynet med efterretningstjenesterne (Justitia, 2019)

⁷ Statusrapport: Tilsynet med efterretningstjenesterne (Justitia, 2019)

Lovudvalget opfordrer Naalakkersuisut til at være opmærksomt på behovet for anordning af eventuelle ændringer i PET-loven, som evalueringen måtte afstedkomme.

Yderligere opfordrer udvalget Naalakkersuisut til at henlede Rigsmyndighedernes opmærksomhed på, at der synes at være behov for en korrekturtilretning af den grønlandske oversættelse af anordningsudkastet, forud for ikraftsættelsen.

Et enigt Lovudvalg indstiller med ovenstående bemærkninger forslaget til vedtagelse.

Med disse bemærkninger overgiver Lovudvalget forslaget til 2. behandling.

Sofia Geisler
Inuit Ataatigiit

Aleqa Hammond
Nunatta Qitornai

Anna Wangenheim
Demokraterne

Aqqa Samuelsen
Inuit Ataatigiit

Jens Danielsen
Siumut